

2019
CLASS- IX
TENYIDIE

Total marks : 80

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
 - ii) *The question paper consists of 22 questions. All questions are compulsory.*
 - iii) *Internal choice has been provided in some questions.*
 - iv) *Marks allocated to every question are indicated against it.*
- N.B. Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.**

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedze phrülie di ketsokebako kelashülie:

U Tenyimia kelhou nu, Kichüki ha thepfunuomia morei thenunuomia thetshü morei thekhrie keze kepekro di ki puo nu zhüyakecü ki. Kichüki nu thepfumia mu thenumia thuo kichüya. Thenumia mu thepfumia kichüki chü kekreiya. Kichüki nunu mha sikezhü kekra silietaya, di u kelhou nu se situolieya.

Kichüki nunu u kelhouzo mu mha keviko siro rüna nu chü morokesuoko se pethalieya. U krütsa dze, u zhoko, u ütsaliko mu halimko, chüwhuorawhuo dze, u krü phichümia rhu morokesuo zhoko, lhenu vieko pekru rüguokecü zhoko se kepethalieya.

Thenumia kichüki nu kikru puo bu uko krü chü di baya. Sükemhie di rüünüoko krünüoko thuo vo kikru puo vasi di kikru sünu niepupfü bu uko tahitarhoya mu kikru niepupfüe thenunuoko tahitarho pevishülie ketuomiapfü puo bu morosuoya. Sükemhie di thepfunuoko rei phichümia, u krüta kevi mu thezho kesikelemia puo buya.

Thenunuoko morei thepfunuokoe khinhie gei tsu peli tuo morei liemou tuo zo shierei theva peteko la vor kichükiu nu zhü la taya.

Thenumiae kichüki nunu kitiekinu kimhie di kikru se morosuoya shicü, terhiterhie, zhotsha keze, pfhe kedo, kelo kedzikecü, chiecha, terha, chiepha, u ütsali hakemhieko pete dojülieya. Süsie rei pelikecü nu tsukecü ki, thehe teiko nu lievo teiu nu kiki morosuoya shicüko pete pie kepethalieya. Sükemhie di thepfunuomiako rei u kelhou nu ki vo morosuoya shicü, kerie se kitiekinu vienyako kechü, merhamerü, zoprie, hiepuo, kecielikhi siro kiülie mhatho mu puo dzeko, chüwhuorawhuo, thepfetheü, krüta peyu hakemhie se pethaliya.

Hakemhie u Tenyimia thenumia pete khre rei terhiterhie chü si phre di thiesie u nupfu u nuonuoko nyaürako pete keselietaya. Siro thepfunuoko rei u kitiekinu nyaürako kesepie u kikru tsülie di u thuo u kitiekinu kese nyaürako la mia pele moto zo di lhou volieya.

Sükemhie di kichüki nunu thepfumia rei thenumia rei kelhou mhasi mu mhathomhachü rei si morokesuoko dojülieya.

(a) Thedze cayie puokrutou-u thushülie.	1
(b) Thenu kimhiecupfü puo bu thenumia kichüki nu kezhüko meho morosuoya ga?	1
(c) Liemou sü kedipuo ga?	1
(d) Kichüki sü kedipuo ga?	1
(e) Kichüki nunu kedipuopuo silieya ga?	2
(f) U Tenyimia kimhie di mia pele moto zo di lhou volieya ga?	2
(g) Dieca hanie puo kepetsou-u thushülie:	1+1=2
(i) Theva	
(ii) Tsiedo	

SECTION – B (Thedze Kezo)

2. **Hanie puo (1) kedapie dieca krie puo nunu krie di hiepengou (100-150) mese nunu thushülie:**
- a. N zeu/zepfü puo kephrukelielie HSLC khakeshü nu chü khriekelielie la kenei die dzeyieleshü puo thupie puo tsüshülie.
- Moro** **6**
- b. Chatha khapie kebau medzi di thedzeu thushü mu puo caü-u sa thushülie.
Rüna nu lieciemia puo – vükrüpfü puo ba – suna pedzülie – liecieu suna pedzükelieko zelielie di mhanyi selie – mha mehousa ta – va puo nunu thevüdzü kekra ngukelielie leta – puo vükrüpfü dukhriwa – thevüdzü puorei ngulielie mota.
3. **Hanie puo (1) kedapie dieca hiepengou (50) mese nunu thushülie:**
- a. No-e restaurant puo sedetuozhüelie. Liethomia kedojü lielielieketamia mu kemerhümia se morosuokeba la kelieshie(advertisement)puo thupie thedzeleshü nu kepesishülie.
- Moro** **4**
- b. No-e Ajanuo/Atoulie. N leshüki nu Eco Club kethu kemehou-u. Plastic material sekecü ha u themia la, u khieümhouko la puo kesuo kekra bakecü la, kepesikeshü puo thupie leshüki notice board nu khashülie. Kephrünuomia pete bu hako sekecü u kirilieketuo la.

SECTION – C (Diezho mu Thuyie)

4. **Die puotou-u kedapie thushülie:**
- (a) Die kiu pu rüsolielie lho ga? **1**
(i) vor	(ii) kier
(iii) ker	(iv) khor
- (b) Puo nhasi le cü ba, 'le' hau pfhephra kiu nu ba ga? **1**
(i) 5	(ii) 4
(iii) 3	(iv) 2
- (c) Kezha puo nouva cü tseiliete. Diecha hau nu dieteiu thashülie. **1**
(i) Kezha	(ii) nouva
(iii) cü	(iv) tseiliete
- (d) Kenei mu Kevi unielie vortazhie. Diechau nu diekhe-u thashülie. **1**
(i) Kenei, Kevi	(ii) unielie
(iii) vortazhie	(iv) mu
- (e) _____ kekrara teizie krataya. **1**
(i) Nyopfhünyorhu	(ii) Nuopfhünuorhu
(iii) Nyopfünorhü	(iv) Nuopfünorhu
5. **Die 'we' hau se diemei mu puoca kenye die idi tha kekreshülie.** **1+1=2**
6. **Zatsekhu 40% hau diekhu nunu thushülie.** **1**
7. **Dieca puotou-u pie rhielie (-) kesedo thashülie:** **1**
- _____ mha kevi chüshü.

8. **Diesou hako puoca thushü di se diecha chüshülie:**
- (a) Cahuocaya 1
 (b) Hielahieluo 1
 (c) Kedzükri 1
9. **Diekhu mu dierozou kekrü kebako thu kemezshüshülie:**
- (a) Thiedzü phichümia kie hie se ya. 1
 (b) Nieki kele tieki rei phichümia dieze morosuo. 1
 (c) Thenuko bu Tenyi pphenyi selie cie. 1
10. **Diecha hako pie Tenyidie nu thushülie:**
- (a) Let us all rise up. 1
 (b) The cow eats grass. 1
 (c) Where are you going? 1
 (d) The weather is very sunny today. 1
 (e) What a great story! 1

SECTION – D (Diemvü)

11. **Diecako donu puotou-u kedashülie:**
- (a) ‘Dieze’ dze nu u krü die keze-e kedipuo khrü keprei puo zo üdi pu ga? 1
 (i) Terhuomia (ii) Krütamia
 (iii) Kepethamia (iv) Sorkari
- (b) “Silie lho mu prei zomu” supuo die hau pu ga? 1
 (i) Roviü (ii) Buto
 (iii) Kipfhelie (iv) Thenu samipfü
- (c) Niepu-ue puo nuonuo puo khrieko _____. 1
 (i) Vü di pethaya (ii) Vü di zeliya
 (iii) Pechü di zeliya (iv) Pechü di pethaya
- (d) ‘Leliecie’ geizo-u nu tekhu-e kedipuo ca chüwaya üsi ga? 1
 (i) Meseru (ii) Zochü
 (iii) Gada (iv) Tefü
- (e) “Pfhü khubou di mia meü la hie”. Geizo kiu nu se par ga? 1
 (i) Leliecie (ii) N Dzüzei Hie
 (iii) Keliya Zolie (iv) No Kevitho-u
- Ketsokecü hako dieca 20-25 mese nunu kelashülie:**
12. Kikemhie di Jihova u kekhrie silie vi ga? 2
13. “Themia kevi kemezshümia bu kijü hanu lhou pechakecü mese möü me?” Kiüdi thenu samipfü-e diecha hau puta ga? 1+1=2
14. Khunuo kicüpuo yo tsur Roviü ramako tecü di kimhiezshü ga? 1+1=2
15. Kaito va kitsuo die kimhiecü puo pie mhakesiko ketsoshü ga? 2
16. ‘Nhicu Zha’ geizo hau supuo zoshü ga? ‘Rünou molie’ kiüdi ükezoimia die hau pu ga? 1+1=2
17. ‘N Dzüzei Hie’ geizo nu mia ze u nou kele kekreketa ki kimhielie morosuo üdi pushü ga? 2

Ketsokecü hako dieca 40-50 mese nunu kelashülie:

- 18.a. Seibo kezhou puo kerükrie la kedipuopuo ngu kralieya üdi seibo kecüyo-e puta ga?
Thedze hau geinu nie kepetha kicüpuo silie ga?
Moro **2+2=4**

- b. Lougakrü Viswera themou-u rüsa kevo ki kimhie di puo tarhoshü ga? Lougakrü kimhie di Tekhu-u geilie ga?

- 19. 'Nhicu Zha' geizo-u nu u nhicu tei ha kimhie di pevowaya üdi pu ga? U nhicu ki kedipuo mehoyu mo üsi ga? **3+1=4**

Ketsokecü hako dieca 60-90 mese nunu kelashülie:

- 20.a. Dieze dze kephrüu nu suomia üse mhakesimia üdi pu ga? We mha kikecü kropuo nu mia die ze mu thezho khakeshü kikecü kropuo medzi morosuo üdi pu ga? **2+3=5**
Moro

- b. *Aviu zowe sütsa la u nou kenyü jülie, puo peza puo rei ze kesiedziya kemo la khunhie kesitheke puo puo valie rei miapuorei puo rüli silie lho.*
 - (i) Diecha hako thedze kiu nunu se par ga? (1)
 - (ii) Diecha hau supuo pu ga? (1)
 - (iii) Miapuorei 'puo' rüli silie lho. 'Puo' hau supuo pu ba ga? (1)
 - (iv) Kedipuo nu unie bu unie nou kenyü jü üdi pu ga? (2)

- 21. *N mhi ü kechachie baketuo
Teigei rünau meholiecie
N melou se n rhikeshüu
Rüsuorüsu sei tuo zoliecie.*
 - (i) Diecha hako geizo kiu nunu se par ga? 1
 - (ii) N chü pekrei zokeshü ca kenie thushülie. 2
 - (iii) 'N rhikeshüu' hau supuo pu ba ga? Kiüdi puo rüsuorüsu sei morosuo ga? 1+1=2

- 22.a. 'Keliya Zolie' geizo hau supuo zoshü ga? Kedipuo la u nei pechalie lho mu u nou rüü lho üdi Ükezomiae u ki pu ga? We kimhie balie ro Kepenuopfüe japie u tsüshütuo üdi pu ga? **1+2+2=5**
Moro

- b. *Pukezhüra pukeshüu rei,
Mhale kemo si tsokemo-u
Le tso modi n die se kesuo
Keta ki rei no we prüli hie.*
 - (i) Diecha hako geizo kiu nunu se par ga? (1)
 - (ii) 'Prüli' hau puoca thushülie. (1)
 - (iii) Diecha hako kesieso di puoca vatshashülie. (3)
